

VĂN BẢN 2. HANG ÉN

(Hà My)

1. Phân tích yêu cầu cần đạt

– HS nhận biết được hình thức ghi chép, cách kể sự việc, người kể chuyện ngôi thứ nhất của bài kí *Hang Én*.

– HS nhận biết được vẻ đẹp nguyên sơ của thiên nhiên trong vùng lõi Vườn quốc gia Phong Nha – Kẻ Bàng. Vẻ đẹp đó khiến con người vừa ngỡ ngàng vừa thần phục, nó đánh thức bản tính tự nhiên, khát vọng hoà đồng với tự nhiên của con người.

– HS nhận biết được tình cảm, cảm xúc của người viết thể hiện qua ngôn ngữ VB, cụ thể: cách dùng biện pháp tu từ, cách tạo dựng không gian nghệ thuật, việc sử dụng các chi tiết miêu tả,...

2. Gợi ý tổ chức hoạt động dạy học

Hoạt động 1 Khởi động

– HS nêu phán đoán của mình khi đọc nhan đề *Hang Én*. GV có thể gợi ý “én” là chim én để HS dễ liên tưởng. GV có thể cho HS xem hình ảnh chim én. GV khuyến khích HS tìm những địa danh ở địa phương mình gắn với một loài vật hoặc loài hoa (ví dụ: suối Cá thần ở Thanh Hoá).

– GV có thể cho HS xem một đoạn phim ngắn về các khu bảo tồn thiên nhiên. GV gợi ý HS tưởng tượng mình là nhà thám hiểm đi khám phá các khu bảo tồn thiên nhiên mà mình chưa từng được đặt chân đến. GV khuyến khích HS tự tin trình bày những ý tưởng riêng trước lớp.

Hoạt động 2 Đọc văn bản

– HS đọc từng đoạn của VB. GV hướng dẫn ngữ điệu đọc phù hợp với nội dung mỗi đoạn.

– GV lưu ý trong khi đọc VB, HS chủ yếu sử dụng chiến lược *theo dõi*.

– GV hướng dẫn HS tìm hiểu nghĩa của những từ ngữ khó được chú thích ở chân trang. Ví dụ: *tờ-réc-king, hồ điệp, ra ràng, thương hải tang điền,...*

– GV cho HS tìm hiểu một số thông tin về lịch sử, khoa học liên quan đến hang Én mà văn bản nhắc tới.

Hoạt động 3 Khám phá văn bản

Hệ thống câu hỏi sau đọc ở đây được chia theo các nhóm như sau: *nhận biết* (câu 1, 2); *phân tích, suy luận* (câu 3, 4, 5, 6) và *đánh giá, vận dụng* (câu 7). GV có thể kết hợp các câu hỏi này hoặc gia giảm phạm vi, độ khó để tạo thành những câu hỏi mới cho phù hợp với đối tượng HS.

Câu hỏi 1

HS nhận biết nhân vật xưng “tôi” đồng thời là người kể chuyện cũng chính là tác giả bài kí. Câu hỏi này yêu cầu HS hình dung được hành trình khám phá hang Én của người kể chuyện. GV có thể cho HS vẽ sơ đồ khái quát đường vào hang Én. Với mỗi khu vực (địa danh) trên hành trình, HS để trống các ô để có thể vẽ tranh minh hoạ hoặc bổ sung thông tin khi trả lời câu hỏi số 2.

Câu hỏi 2

GV hướng dẫn HS tìm các chi tiết tác giả miêu tả địa hình, cây cối, loài vật trên đường đến hang Én. HS cũng có thể dựa vào các chi tiết này để vẽ tranh minh hoạ. HS điền thông tin chỉ dẫn, cảnh báo địa hình và gắn tranh minh hoạ vào sơ đồ đã làm ở câu 1. HS đưa ra được những nhận xét về các thông tin phong phú mà bài kí đem lại. Qua cách miêu tả của tác giả, cảnh vật rừng nguyên sinh không hiện lên như một tài liệu khoa học mà thấm đẫm niềm háo hức, say mê, sự ngạc nhiên, bất ngờ của người lần đầu đặt chân đến nơi đây. Thiên nhiên hoang sơ, xa lạ, hiểm trở, đầy thử thách mà cũng gần gũi, bao dung và đầy mê hoặc.

Câu hỏi 3

Câu hỏi này đòi hỏi HS từ những hình ảnh miêu tả trong bài thấy được những thông tin về địa chất, sinh vật, đồng thời nhận ra thái độ của tác giả với những tín hiệu của tự nhiên. HS cần giải thích được tại sao én ở đây chưa biết sợ người; hiểu con người và loài vật từ thuở khai thiên lập địa là bạn hữu, sống hoà hợp. Những nhũ đá, măng đá, ngọc động tưởng là những vật vô tri nhưng chúng đều có sự sống, sinh thành, biến hoá qua chiều dài của lịch sử địa chất. Trong những hang động như hang Én, sự sống ấy hiển hiện rất rõ. Những tín hiệu của tự nhiên, qua cách miêu tả của tác giả, trở nên có hồn, thân thiết, gần gũi với con người, cho con người cảm nhận chiều sâu của lịch sử, chạm đến cội nguồn của sự sống trên hành tinh. GV có thể cho HS trao đổi nhóm, các nhóm cử đại diện trình bày ý kiến của nhóm mình.

Câu hỏi 4

Hình ảnh thể hiện sự trân trọng, lòng biết ơn và tình yêu của con người với tự nhiên: “Hang Én giống như cái tổ khổng lồ và an toàn mà Mẹ Thiên Nhiên ban tặng cho con người, với không gian trú ẩn, nước, không khí, ánh sáng,...”. GV gợi ý để HS tìm ra hình ảnh so sánh này. GV có thể đưa thêm các câu hỏi nhỏ để khơi gợi suy nghĩ cho HS. Ví dụ: “Cái tổ” được miêu tả như thế nào? “Cái tổ” gợi ra điều gì? Cụm từ “Mẹ Thiên Nhiên” được viết hoa thể hiện điều gì? Hình ảnh “Mẹ” ở đây có ý nghĩa gì? Nếu thay từ “tổ” bằng từ “nhà” thì ý nghĩa của câu văn sẽ thay đổi như thế nào?... Những câu hỏi nhỏ sẽ gợi mở, thúc đẩy khả năng phân tích và suy luận của HS.

Câu hỏi 5

GV hướng dẫn HS phát hiện những chi tiết trong VB thể hiện tâm trạng của tác giả khi ở trong hang Én, nơi thiếu những tiện nghi thông thường. GV có thể hỏi HS về những tiện nghi trong cuộc sống sinh hoạt hằng ngày của các em (điện, nước, nhà, phòng ngủ,...). Đối sánh cuộc sống đầy đủ tiện nghi đó với cuộc sống trong hang Én nơi không có tường che chắn, dùng ánh sáng tự nhiên, không cách biệt với thiên nhiên, không có điện, không dùng các nguồn nước dự trữ mà dùng nước sông. Từ đó, GV giúp HS nêu được các chi tiết miêu tả cuộc sống của du khách – tác giả trong hang Én. Quan trọng hơn, HS cần thông qua các chi tiết đó để phát hiện tâm trạng của tác giả: chậm rãi ngắm nhìn và suy tư về đá; hoà đồng với chim én; chiêm ngưỡng vẻ đẹp của nước, cát, bầu trời, nắng, hơi nước; hoà mình với tự nhiên một cách hồn nhiên,... Du khách yêu thích, cảm phục, ngưỡng vọng, kết giao với tự nhiên, cảm thấy được sống an nhiên trong cái “tổ” của “Mẹ Thiên Nhiên”.

Câu hỏi 6

Câu hỏi yêu cầu HS đánh giá được cách cảm nhận và ứng xử với tự nhiên của tác giả. Với tư cách người đọc, HS tự đặt mình vào vị trí du khách để cảm nhận tự nhiên hoang sơ theo cách của tác giả. Sự hoà mình với tự nhiên, sống giữa thiên nhiên như là sống trong cái “tổ” của “Mẹ Thiên Nhiên” khiến cho người đọc cảm thấy bình yên, ấm áp. Giữa rừng sâu tưởng như đầy đe dọa, hiểm nguy, mọi sinh vật lại quần quýt, sum vầy, thân thiện. Cách tác giả cảm nhận về cuộc sống hoang dã không làm cho người đọc khiếp sợ tự nhiên, mà trái lại, người đọc được truyền thêm niềm vui sống, tình yêu với tự nhiên.

Câu hỏi 7

Câu hỏi này yêu cầu HS nêu ý kiến đánh giá về hành trình chinh phục hang Én được kể trong bài kí. HS cần tổng hợp nội dung các phần của VB, từ đó đối thoại với ý kiến cho rằng hành trình đến hang Én chỉ dành cho những người ưa mạo hiểm. HS đặc biệt chú ý sự quan sát, cảm nhận của tác giả trên hành trình này để thấy được thông điệp ngầm mà VB gợi ra: hành trình về với tự nhiên vừa cho con người mở rộng tầm mắt với những trải nghiệm thú vị khi được sống cùng thiên nhiên hoang sơ, vừa là thử thách đối với sức khoẻ và kĩ năng sinh tồn của con người trong những điều kiện thiếu thốn. Thiên nhiên là người mẹ vừa nuôi dưỡng vừa dạy dỗ con người. Đây cũng chính là điều mà hành trình khám phá hang Én đánh thức ở con người.

Hoạt động 4 **Viết kết nối với đọc**

- GV hướng dẫn HS viết đoạn văn (khoảng 5 – 7 câu) nêu cảm nhận về hang Én.
- Gợi ý: Dựa trên sự hiểu biết về hang Én qua bài kí, HS trình bày suy nghĩ của bản thân về mối quan hệ giữa con người và tự nhiên, thể hiện được sự kết nối giữa bài học với những vấn đề đặt ra trong cuộc sống hiện nay: con người cần biết sống hoà hợp với thiên nhiên, biết bảo vệ môi trường. HS cũng có thể viết về sự kì diệu của tạo hoá, ước mơ được chinh phục những cảnh quan thiên nhiên kì thú như hang Én,...